

Vaiko kalbos išsivystymo svarba sėkmingam startui mokykloje

Mes puikiai žinome, kad kalba yra pagrindinė ir svarbiausia priemonė, kuria vaikas susipažįsta su savo artimiausia aplinka ir jį supančiu pasauliu. Dėl šios priežasties visų tėvų noru tampa sklandi kalbos raida. Todėl tėveliai turi suprasti, kad kalbos ugdymas turėtų prasidėti ne ketvirtaisiais, penktaisiais ar priešmokykliniais gyvenimo metais, o nuo pirmų gimimo dienų. Kalbos raidą lemia artimas vaiko ir tėvų ryšys. Nuo gimimo tėvai turėtų skatinti vaiko kalbinius gebėjimus ir įvairiais žaidimais lavinti vaiko žodyną, kalbos supratimą ir aktyvesnį bendravimą.

Kalbos raidos sutrikimų kasmet daugėja ir jie išlieka tarp labiausiai paplitusių sutrikimų pasaulyje. Tačiau teigiama pusė yra ta, kad didėja ankstyvosios diagnostikos galimybės ir tėvų supratingumas. Šiais laikais kalbos sutrikimai yra atpažįstami anksčiau ir retai tėveliai vadovaujasi nuostata, kad nieko tokio, vaikas išaugs. Jie supranta, kad įvairūs kalbėjimo raidos sutrikimai neišvengiamai turi įtakos mokantis. Mokiniai, turintys kalbėjimo sutrikimų, labai sunkiai įgyja taisyklingos rašybos įgūdžius, vėliau išmoksta skaityti, jiems sudėtinga mokytis matematikos ir gamtos pažinimo dalykų. Be to, tai trikdo bendravimą su aplinkiniais, traumuoja vaiko psichiką.

Prie lengvesnių kalbos ir kalbėjimo sutrikimų priskiriami fonetiniai sutrikimai, kai vaikas susiduria su sunkumais tik tardamas tam tikrus garsus ir juos pakeisdamas kitais, pavyzdžiui, kai vietoj „r“ tariama „l“. Taip pat fonologiniai sutrikimai, kai vaikas ne tik negeba ištarti garso ar garsų grupės, bet ir nediferencijuoja, neskiria panašiai skambančių garsų, praleidžia garsus ir negeba taisyklingai suformuluoti jų sekų. Esant sunkesniai kalbos sutrikimui, sutrinka ne tik garsų tarimas, girdimasis suvokimas, bet ir visa kalbos sistema: gramatika, žodynas, sakinio struktūra, kalbos suvokimas.

Įveikiant tiek lengvus, tiek sunkius sutrikimus, labai daug kas priklauso nuo tėvelių. Jeigu jie prisideda prie vaiko kalbos sutrikimo šalinimo, klauso logopedo pateiktų rekomendacijų, atlieka nurodytas užduotis, dirba išvien – rezultatai būna neįtikėtini. Deja, tokių tėvų nėra daug, nes daugelis yra pasinėrę į savo darbus, ir tam, kad vaikas netrukdytų, įjungia kompiuterį ar paduoda telefoną. Jeigu mes su vaiku neskaitome, nebendraujame, slepiamės už technologijų ir vėliau dėl visko jas kaltiname, tada sunku tikėtis, kad vaiko žodynas plėsis ir jis iš kažkur pasisems vertybių, kurias norime įdiegti.

Vaikas kalbos ne mokomas, o mokosi pats, klausydamasis kaip kalba suaugusieji. Vaikas turi nuolat girdėti turtingą, raiškia, vaizdingą, gyvą suaugusiųjų kalbą. Kiekvienas vaikas turi savo gyvenimo ritmą, taip pat ir kalbos srityje. Tėveliams dažnai kyla klausimas, ar mano vaikas moka ir geba tiek, kiek turėtų mokėti ir gebėti tokio amžiaus vaikai? Vadinas, pravartu žinoti bendruosius vaiko kalbos vystymosi dėsningumus, kad būtų galima laiku pastebėti ir atpažinti sutrikimus bei laiku kreiptis pagalbos į specialistus.

6-7 metų vaikas:

- * taisyklingai taria visus garsus, skiria juos iš klausos;
- * pakartoja įvairaus sudėtingumo ir ilgumo žodžius;
- * geba išskirti žodžio garsus, nurodyti jų vietą žodyje, išvardinti žodžio garsus iš eilės;
- * tiksliai suvokia vartojamų žodžių prasmes;
- * kalba gramatiškai taisyklinga kalba;
- * žodynas vis labiau artėja prie suaugusiųjų;
- * geba paklausti, išreikšti nuostabą, pasipiktinimą bei kitus jausmus;
- * geba elementariai pasakoti, diskutuoti, informuoti, aiškinti;

* suvokia girdimą tekstą;

* žaidimų planavimas pereina į vidinę kalbą - geba sugalvoti siužetus, komentuoti veiklos žingsnius.

Laukia graži, šilta, prasminga vasara, ruošiantis žygiuoti nauju pirmoko keliu. Keletas logopedo patarimų, kaip žaismingai padėti vaikui tobulinti kalbos įgūdžius.

- Kokie žodžiai prasideda garsu š, s, l, r, k, b... ;
- Išvardinti trumpų žodžių garsus iš eilės (lapė, lova, malė, namas...);
- Ar vienodai skamba žodžiai (šoka – šaka, labas – lapas, ola – uola...);
- Kokio garso trūksta ((l) -ova, (š) -aka, (ž) -olė, (l) -apė ...;
- Atrasti kuo daugiau žodžių siužetiniame paveikslėlyje su nurodytu garsu;
- Skaitykite knygeles su paveikslėliais ir mokykite atsakyti į klausimus;
- Rūšiuokite daiktus ir komentuokite, kokiai daiktų grupei priklauso (pvz. obuolys yra vaisius, agurkas yra daržovė, ąžuolas yra medis ir t.t.)
- Pajuokaukite ir stebėkite, kaip vaikas supranta kalbą (Miške gyvena banginis. Katė duoda pieno. Tėtis važiuoja ant mašinos.).

Tėveliai, labai atsakingai sekite vaikų kalbą ir laiku pasikonsultuokite su specialistais.

Kaišiadorių Vaclovo Giržado progimnazijoje konsultuoja ir dirba logopedės

Erika Kriščiūnienė Girelės korpuse

Jūratė Grinkevičienė Gedimino ir Paukštininkų korpusuose.

Maloniai lauksime Jūsų.

Naudota ir rekomenduojama literatūra:

D. ir V. Sirtautai. Bitė ritė. – 1998.

O. Monkevičienė. Ankstyvasis ugdymas. – 1998.

Tavo vaikas. Žurnalas tėvams. K. Stošiuvienė - 1999

Kai kurie žaidimai vaikų neišsivysčiusiai kalbai vystyti.- 1997.

Parengė logopedės metodininkės Erika Kriščiūnienė, Jūratė Grinkevičienė